

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori: 2637 B. Lawndale av.

Office of publication: 2637 B. Lawndale av. Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XI.

Čena lista je \$3.00

Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., četrtek, 7. novembra (Nov. 7) 1918.

Subscription \$3.00 Yearly

STEV.—NUMBER 262.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, as amended at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

RUDARJI APELIRAJO ZA POVISANJE MEZDE NA PREDSEDNIKA.

Prizadetih je 500,000 rudarjev.

Indianapolis, Ind. — Eksekutiva "Zornskih rudarskih delavcev (U. M. W. of A.)" je apelirala na predsednika Wilsona, da dovoli rudarjem na polju velikega premoga zabilisanje, da predlože svoje zahteve za višjo meздо, ker jim je kurivni upravitelj dr. Garfield odklonil povišanje.

Eksekutiva pravi v brzojavki, odposlani predsedniku Wilsonu, da jim dr. Garfield ni dovolil dneva pred razsodiščem, da zagovarjajo svojo zahtevo, dasiravno je bilo dovoljeno rudarjem na polju trdega premoga pred enim mesecem konferirati z operatorji. Eksekutiva pravi, da so rudarji, ki kopljejo mehki premog opravičeni do povišanja meзде.

"Oni (rudarji) na polju mehkega premoga" odlično odklanjajo ravnanje, ki so ga bili deležni zapupniki od strani Garfielda, kurivnega upravitelja "Združenih držav," pravi brzojavka na nekem mestu.

Brzojavka je bila sprejeta in odposlana po dvednevni konferenci, ki so se jo udeležili mednarodni odborniki rudarske organizacije in predsedniki distriktnih rudarskih organizacij na polju mehkega premoga. Konferenca se je vršila v postopju Merchants banke.

Na konferenci so sklenili, da predlože svojo stvar prek kurivnega upravitelja direktno predsedniku. Udeleženci konferencie so bili prepričani, da se je dr. Garfield odločil, da rudarji na polju mehkega premoga ne dobe povišane meзде, in radi tega je nepotrebno, da se nadalje z njim razgovarjajo o zadevi.

Brzojavka pravi, da so zastopniki rudarjev vprašali dr. Garfielda za povišanje meзде s prvim oktobrom. Dovolil je povišanje meзде dne 14. oktobra, toda dne 24. oktobra je odklonil povišanje meзде rudarjem na polju mehkega premoga. Rudarji zahtevajo povišanje meзде na podlagi povišanih življenskih stroškov, ki so

se podražili v zadnjem letu za več kot 20 odstotkov. Prizadetih je 500,000 rudarjev na polju mehkega premoga. V brzojavki vprašajo, da se jim dovoli zaslišanje pred razsodiščem, da lahko pravi avtoriteti predlože svoje zahteve in jih pred njo zagovarjajo. Brzojavko so podpisali: Fr. J. Hayes, predsednik, John L. Lewis, podpredsednik, in William Green, finančni tajnik.

V rudarski organizaciji so se razgovarjali zavoljo povišanja meзде od julija. V tej zadevi se je obdržavala konferenca v Washingtonu dne 22. avgusta, drugi dan je pa delegacija "Združenih rudarskih delavcev" predložila svoj apel dr. Garfieldu, izrekajoča, da so rudarji opravičeni do povišanja meзде valed naraščajočih cen za življenske potrebščine.

Na konferenci in pred dr. Garfieldom so povdarjali, da rudniški operatorji izplačujejo nagrade, da dobo rudarje v svoje rudnike. Zastopniki rudarjev so rekli, če rudniški operatorji lahko plačujejo nagrade, je to priznanje, da lahko povišajo tudi meздо.

Na konferenci v avgustu ni dr. Garfield dovolil povišanja in tudi ne konferencie med operatorji in rudarji, da se dogovore radi meзде lestvice. Od tega časa so zastopniki rudarjev na polju trdega premoga delali zase, da dobe povišanje meзде, kajti njih zaslužek je bil še nižji kot rudarjev na polju mehkega premoga. Dr. Garfield je sankcioniral konferenco operatorjev in rudarjev na polju trdega premoga in posledica te konferencie je bila povišanje meзде. Ta sporazum je bil napravljen dne 14. oktobra. Odborniki rudarske organizacije so takoj vložili apel na kurivnega upravitelja za povišanje meзде rudarjem na polju mehkega premoga, toda on je priziv odklonil dne 24. oktobra.

Nemčija je imela vala komunistov za premirje.

VOJAKI KLIČEJO V BERLINU: "DOLI S KAJZERJEM!"

Položaj za nemške mogote postal je opasen.

Amsterdam, 6. nov. — Iz Berlina poročajo, da je nemška vlada pooblastila tri delegata, ki pojdejo k maršalu Fochu po pogoje za premirje. Delegatje so: general Winterfield, admiral Meurer in admiral Hintze, bivši sunanji ministar.

Druga vest se glasi, da je Nemčija pričela nametati vojaške čete na bavarsko mežo, počeča se za vezniških napadov od avstrijske strani. Dalje poročajo, da Bavarska grozi s separatnim mirom.

Revolucionarni izbruh v Nemčiji.

London, 6. nov. — Iz Amsterdama poročajo o revolucionarnih izbruhih na vseh krajih Nemčije. V Kielu je bilo osem oseb ubitih, 29 pa ranjenih v izgredih. Vojaki berlinske garnizije so se spuntali in korakali po ulicah s klici: "Doli s kaiserjem!" Policisti so se pobratili z uporabniki.

V južni Nemčiji je velika panika vsled bojazni, da pride kmalu invazija, ako se hitro ne podpisne premirje. Nemška vlada je izdala poročilo, v katerem tolaži ljudstvo, da ni še nobene nevarnosti za invazijo. Pogoji za premirje z Avstrijo so pa še povečali paniko in kaos med nemškimi ljudstvom.

Položaj v Nemčiji kakor v Rusiji pred revolucijo.

London, 6. nov. — Neutrality, ki je pravkar prišel iz Berlina, prepoveduje, da je položaj na Nemškem enak položaju, ki je bil v Rusiji pred marčno revolucijo lanske leto. Na ulicah v Berlinu se dnevno dele letaki v velikanski množini kakor so se delili v Petrogradu. Letaki pozivajo delavce in vojake, da naj pristopajo v delavska-vojaške sovjetje. Mesta so polna vojaških dezertierjev kakor so bila ruska mesta pred revolucijo. Vojaška policija je neprenehoma na delu z iskanjem dezertierjev in stikanjem za "bolševiški mi zarotami", toda vse to ne ovira revolucionarne agitacije. Militaristična stranka se ne bo podala brez hudega boja, toda njeni dnevi so šteti.

"Daily Express" ima poročilo iz Kodanija, da so berlinske ulice polne vojaških pohabljenecv in pokvečenecv in ljudstvo jih ne more več gledati brez srda napram kaiserju. Prodajalnice za živež so prazne; zmanjkalo je tudi kemičnih nadomestil. Tramvajske železnice razpadajo v kose in potrgan je tudi asfalt z uličnega tlaka. Marsikatera blyha bogata dama si mora danes služiti kruh s službo konduktorice na karah in v Berlinu ter vseh mestih kar mrgoli prostitutk.

Bern, 6. nov. — "Frankfurter Zeitung" namiguje na prelom med Bavarsko in Prusijo. Bavarska vlada zahteva protekcijo za svojo mežo, in če je ne dobi, hoče skleniti separatni mir.

DEZERTER POMOLOŠČEN.

Washington, D. C. — Clarence E. Sperry, prostak 343 poljskega artilerijskega polka, je dvakrat dezertiral, da obišče svojo delovno paralizirano soprogo in tri otroke. Vojno sodišče ga je obsodilo k smrti. Predsednik Wilson je vojska pomiloštil, ker je prestopel izvršil iz hrepenenja po svoji družini. Odredil je, da se vojsku izroči ena kopija njegovega pomiloščenja, da se spominja dolžnosti, ki mu jih naklada vojaški stan.

Sklenitev premirja z Avstro-Ogrsko.

ČAKAJOČI AVSTRIJSKIM POSLANCEM SO BILI POGOJI IZROČENI V ENI URI.

Avstrijski poslanci so bili med čakanjem zelo poparjeni.

London, 6. nov. — Poročevalec "Timesa" javlja s italijanskega prve podrobnosti o pogajanjih med Avstrijo in Italijani za premirje.

Proti večeru 29. oktobra so Italijani opazili avstrijskega častnika, nosečega belo zastavo, ki je prišel iz Serravalle ob Adriji. Ko so se italijanski častniki prepričali, da ni bela zastava nobena past, so mu šli naproti in ga spremlili v bližnji poveljniški stan. Pri izpraševanju se je pokazalo, da nima avstrijski častnik pravega pooblastila in poslali soga nižaj in naročilo, da mora priti večja in pravilno pooblastena vojaška misija, ako hočejo govoriti o stvari.

V sredo zvečer se je zopet pokazala bela zastava in prišla je večja družba. Bilo je osem oseb z generalom Weberjem na čelu in s seboj so privedli tajnike s potrebnimi rečmi za pisanje. Italijani so jih sprejeli spoštljivo, in ko se je general Weber formalno predstavil in pokazal dobra pooblastila, se je vsa družba odpeljala v avtomobilih v neko vilo blizu glavnega stana generala Diaza. V nedeljo ob devetih zjutraj je prišel general Gadoglio šef italijanskega generalnega štaba z oddelkom kavalerije. Badoglio je našel avstrijske poslance v vili, kjer so ga čakali, stajeci v vrsti in mu salutirali. Badoglio je vrnil pozdrav in vprašal generala Weberja, česa želi nakar mu je zadnji odgovoril, da bi rad vedel, pod kakšnimi pogoji bi Italija z ostalimi zavezniki vred podpisala premirje. Badoglio je odvrnil, da so pismeni pogoji v glavnih potezah lahko predloženi v eni uri. Avstrijska misija je zopet čakala in v tem času so bili izmenjeni telegrami med generalom Badogliem in ministrskim predsednikom Orlando in Versailles. Nekaj časa potem je Weber že imel listine s pogoji v rokah in eden avstrijskih poslancev je takoj zasedel avtomobil in se odpeljal z listino v Serravalle, kjer jo je predložil pristojnim oblastim avstro-ogrsko armade.

Ostali poslanci, ki so čakali v vili, so bili zelo poparjeni in ostali so ves čas v sobi, dasiravno je bilo zunaj na vrtu zelo prijazno. Pogoje je končno podpisal feldmaršal Arz von Straussenburg, šef generalnega štaba.

Kodanj, 6. nov. — Berlinski "Tageblatt" piše na podlagi poročila z Dunaja, da cesar Karl ni hotel podpisati pogojev premirja, češ da so zanj "prenizkotni in nečastni", nakar je prepustil vrhovno poveljništvo nad armado feldmaršalu Kovesu.

Italijani v Trstu in na Reki. Rim, 6. nov. — Iz Trsta poročajo, da so se izkrcali italijanski pomorščaki na otokoma Vis in Lagosta blizu Dalmacije. Dalje so pripile italijanske bojne ladje pred Reko in tudi tam so se izkrcali Italijani na suho. Admiral Millo je imenovan vojaškim guvernerjem za dalmatinske otoke, admiral Gagni pa guvernerjem na Reki. General Pettiti je vojaški guverner v Trstu in okolici. Triden in južnih Tirolih je okupirala italijanska kavalerija v nedeljo popoldne. V mestu in okolici je bilo zajetih več kakor 20,000 Avstro-Nemcev in med njimi tudi poveljnik 50. strelske divizije. Po zadnjem poročilu italijanskega vojnega stana je število avstro-nemških vjetnikov doseglo že pod milijona; vplnili so tudi 250,000 konj. "Epoca" javlja, da je bilo premirje z Avstrijo podpisano v Paduvi.

VLADA IZDELUJE PROGRAM ZA NASELITVE DOSLUZENIH VOJAKOV.

Na kmetiji se naseli do 10 odstotkov vojakov.

Washington, D. C. — V prihodnjem kongresnem zasedanju bo ustanovitev farmerskih naselbin za domov prišel vojak najvažnejši predmet, o katerem bodo razpravljali kongresniki.

Mr. Lane, tajnik za notranje zadeve predloži kongresu pripravila, ko se v decembru snide k zasedanju, ki bodo slonela na dejstvih, dognanih po odboru z obširno preiskavo. Dasiravno odbor še ni zaključil svojih študij, vendar je lahko že sedaj spregovoriti nekaj besed o dognanih podatkih. Tajnik za notranje zadeve po podpiral naseljevalni program, za katerega hoče potrežiti mogoče milijarde dolarjev, da se izvede. Vsa ta denar bodo vojaški vrtili vladi v določenem času.

Večinoma sodijo, da bodo ustanovili farmerske naselbine le na neobdelanem svetu na zapadnem jugu. Taka sodba je napačna. Odbor hoče pripraviti, da se naselbine ustanove skoraj v vsaki državi. Odbor ne hoče predlagati, da se zgrade naprave za umetno namakanje zemlje na zapadu in se izločijo zemljišča na jugu, na katerih so izsekali gozde, ampak bodo podvržli kulturi tudi grčev svet v novoangelskih državah.

Uradniki departamenta za notranje zadeve pravijo, če se ustanove naselbine, potem morajo biti ustanovljene pravilno. Načrt za naseljevanje morajo izdelati zmogni ljudje in vsako naselbino morajo voditi zmogni vojniki, da svetujejo prva leta vojakom, ki obdelujejo svet.

Parcele, ki jih dobo vojaški, bodo odvisne od individualne zmognosti naseljenika, prostora in zemlje. Predlagano je, da bo najmanjša parcela obsegala dva akra. Take parcele bodo oddajali naseljenikom, ki nečejo velike kmetije, pa rajše delajo vsaki dan za druge. Največje parcele bodo obsegale 160 akrov.

Uradniki v Washingtonu menijo, da morajo tudi države pomagati pri izvršitvi tega projekta. Predlagano je, da države preskrbe svet, zvezna vlada pa da denar.

Neka država v Avstraliji je prevzela za naseljevanje 53,000 akrov sveta in je do sedaj v naseljevalne namene dovolila \$11,000,000. Na farmo odpade od \$2,500 do \$7,500, obresti pa znašajo od 2½ do 6 proc.

Skupanje pred vojno so dokazale, da morajo naseljeniki vložiti v farme nekaj svojega denarja, da je stvar postavljena na dobro podlago. Mogoče bodo zahtevali na vsakih deset posojenih dolarjev po en dolar vloge. Za primero naj služi sledeče: Če si kdo izposodi \$5,000, bo moral vložiti \$500. Prepričani so, da si bodo ljudje preskrbeli potrebno gotovino, ki

Nemčiji so bili odposlani mirovni pogoji.

Washington, D. C. — Nemčija lahko ima mir po pogojih, ki jih je predsednik Wilson povedal v svoji adresi na kongres dne 8. januarja 1918, izvzeta je druga točka, ki govori o svobodi na morju, ki je ima rešiti pri mirovni mizi. Poleg je še določeno, da plača odškodnino, ki jo je storila na morju, na suhem in iz zraka. Nemčija je sprejela pogoje predsednika Wilsona. In sedaj se mora obrniti za premirje na maršala Focha po določbah, ki jih je sprejel najvišji vojni svet v Versaillesu. Če prejme te pogoje, ho imela mir.

Kajzerjeva vlada je bila obveščena o tem in sklep ji je bil sporočen po Hans Sultzerju, švicarskemu poslaniku v Združenih državah. Nota pravi, da so predsednikovi pogoji tudi pogoji zaveznikov z ggoraj omejeno izjemo in da i

so se odločili, da se naselijo na farmi.

Po do sedanjih študijah sodijo, da se prigrisi za naseljevanje do 500,000 mož, ki sedaj služijo v armadi in mornarici. Petnajst odstotkov vojakov, ki služijo v zavezniških deželah, je izjavilo, da se namerava po vojni naseliti na kmetiji. Preiskovalci so bili iznenadjeni, ko se je pri nekem preiskovalnem polvedovanju prišlo 40 proc. vojakov od 1,000, da se naselijo na farmah po programu, ki ga izdelajo Združene države. Radi tega najva sodijo, da se povprečno 10 odstotkov vojakov zanesljivo naseli na kmetiji.

Okoli 1,000,000 Američanov, ki služijo v armadi in mornarici prihaja s farm. Mnogo teh Američanov se zopet vrne na kmetijo in sklenjem miru. Del teh se vrne na svojo farme, drugi se naselijo na naseljeniškem svetu. Ravno tako pričakujejo, da se mnogo vojakov iz mest naseli na kmetiji, mesto da se vrnejo k industrijalnemu delu in v tovarne.

Sveta za naseljevanje je še dosti. To so dognali preiskovalci, ki so delali pod direktivo A. P. Davisa, zveznega ravnatelja za kultiviranje zemlje. Samo v West Virginiji so odkrili 2,000,000 akrov sveta, na katerem je izsekal goz. Svet se nahaja v preceh po 10,000 akrov.

Na jugu je veliko parcel, ki merijo od 100,000 do 200,000 akrov. Velike parcele se nahajajo tudi v severovzhodnih državah. Zapad ima še tudi veliko sveta, ki čaka pridnih rok, da ga obdelajo.

Preiskovalci bodo pripravili mr. Lanu, da vsaka farmerska občina mora šteti najmanj 100 članov. Za tako občino zadostuje po eden nadzornik, ki svetuje naseljenikom in vodi občino v gospodarskih zadevah. Njegova dolžnost je, da pomaga naseljenikom z nasvetom in se prepriča o delu in če so se naseljniki ravnali po njegovih nasvetih.

Po angleški in kanadski metodi za naseljevanje ustanove centralne farme, na katerih delajo preiskunje s pridelkom, nastavi jo in izuče naseljenike, rede živino, ki jo oddajo naseljenikom. Za centralne farme so izmerjena obširna zemljišča. Po avstralskem načrtu se ustanove farmerske občine. Uprava je v rokah naseljeniških odborov, ki so bili ustanovljeni že pred vojno.

V Kanadi prihaja denar za naseljevanje iz sklada za splošen razvoj, na Angleškem iz državne zakladnice. V Kanadi in Avstraliji so podvezeli korake, da izdelajo obširen zadružni načrt. Vlada posodi denar, države pa dajo svet in nadzorujejo razdelitev zemljišč.

ma pogoje za premirje maršal Foch, ki je pooblaščen, da sprejme nemške odposlanec in jim izroči pogoje. Pogoji ne bodo objavljeni, dokler ne bodo izročeni nemškimi vojaškim zastopnikom.

Najvišji vojni svet v Versaillesu je po pretresanju korespondence med predsednikom Wilsonom in Nemčijo, v kateri pravi Nemčija, da sprejme Wilsonove pogoje kot podlago za sklepanje miru, naznanil in memorandum, poslanem predsedniku Wilsonu, da sprejme predsednikove izjave, izjema ostane je svoboda na morju. To vprašanje ho glavno, ki se ho reševalo na mirovni konferenci.

V Washingtonu se sližijo glasovi, da je Velika Britanija ugovarjala tej točki, češ, da je nejasna. Zdaj je Nemčija na vrsti, da odgovori.

Mirovna govornica ne vplivajo na jeklarsko industrijo.

Pittsburgh, Pa. — V železarski in jeklarski industriji ni opaziti, da je vojna mašina kaj popustila, ker mogoče kmalu prenehajo sovravnosti. Naročila za produkte iz železa in jekla prihajajo kot ponavadi. Posebno naročajo železniške tračnice, bodoče žice in drug material. Ravnotako so v veljavni še vse odredbe za prihranitev železa in jekla, da ne primanjkujeja v vojni industriji.

V predzadnjem tednu je priorna divizija vojnega industrialnega odbora izdala dodatek štev. 2, k okrožnici štev. 4. Ta okrožnica je bila izdana v letošnjem juliju in določa "avtomatično prioritnost" za gotova naročila, tako da ni treba pisati šele v Washington in prositi za prioritnost.

Priko je na dan, da so nekateri kupei in trgovci tolažili te odredbe preveč na široko, in dodatek, ki je ravnokar izšel, pa določa prav ozke meje. Na primer, avtomatična prioritnost je veljavna za gotova naročila, toda predpisano je, da se smejo nanjo sklicevati le tisti, ki imajo naročila od določenih vladnih agencij. Podkontraktorji se ne morejo sklicevati nanjo, če je ni njih industrija deležna.

Produkcija jekla za gradnjo ladij, se ne bo skoraj nič skrčila, čeprav je ladijski odbor iz ekonomskih vzrokov opustil povečanje nekaterih ladjedelnic. V ladjedelnicah, v katerih hite z delom in lahko izvrše naročila, bodo komzumirali jeklene plošče in drug material, ki je za gradnjo ladij potreben, ravnotako hitro, kot prihaja iz jeklarn. Položaj,

v katerem se nahaja gradnja ladij, je lahko razumeti. 1. septembra je bilo dograjenih 910 gradilišč, 63 so jih pa gradili. Če grade ladje le na 200 gradiliščih s tisto hitričo, kot so zgradili nekater ladje, tedaj lahko dograde na mesec nad en milijon ton mrtve teže, dasiravno spuste v vodo aktualno na mesec od 300 do 400 ton mrtve teže.

Za generala Pershinga je naročenih 380,000 železniških tračnic, ki tehtajo po 80 funtov.

Influenca ni vplivala na produkcijsko sirovolitega železa in jekla. V nekaterih podjetjih so delavci valed boleznii ostali doma, toda drugi delavci so nadomestili izgubo.

Definitivnih informacij ni, kako bo vojni industrialni odbor ali katerega druga vladna naprava kontrolirala industrijo v prihodnjem času iz vojnih razmer v doho miru.

PETNAJST DELAVCEV KOMAJ UŠLO SMRTI.

Pittsburgh, Pa. — Petnajst delavcev je komaj ušlo smrti, ko se je vlak zadel stropa v Corlissu-ovem tunelu na Panhandle železnicem. Več ton kamenja se je zrušilo v tunel. Nekateri delavci so dobili poškodbe.

Najprvo se je zrušilo malo kamenja in ko so kamenje spravili s tira, se je dogodila druga večja podstuba. Ob času nezgode je delovalo petnajst delavcev v predoru in prvi žudeč je, da ni bilo srtanih onesrečb.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom: "PROSVETA" 2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT" Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address: "PROSVETA" 2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4638.

Deten v obljepanju n. pr. (Nov. 15-18) poleg valiga imena in naslova pomeni, da vam je s tem časopisom poslala naročnina. Poslovite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

FEVDALNA CESARSTVA RAZPADAJO.

To se je zgodilo, kar je vsakdo pričakoval, da se zgodi, odkar so vstopile Združene države v vojno, ki je z bistrim okom opazoval dogodke na bojišču in je znal pravilno ceniti industrijalno moč Amerike. Bolgarija se je podala, nji sta sledili Turčija in Avstro-Ogrska druga za drugo.

Svetovna vojna je dosedaj razkosala tri bivša velika cesarstva, v katerih so bile uveljavljene še fevdalne metode.

Prva se je zrušila carska Rusija, zanjo sultanova Turčija in tretja je bila habsburška Avstrija.

Katero cesarstvo bo prihodnje, ki razpade? Vsa znamenja govore in kažejo na Nemčijo.

Če zasledujemo in študiramo vesti, ki prihajajo iz Nemčije o spremembi vlade, lahko opazimo, da ima še povsod fevdalna aristokracija prvo besedo in da imajo naznanjene spremembe o vladi v Nemčiji le namen prevariti svet, da je Nemčija postala demokratična država. Kdor pozna fevdalno aristokracijo, ve tudi, da ni tako popustljiva in ne izpusti, kar črži, če ne pride moč, da jo prisili popustiti od svojih predprav.

Fevdalna aristokracija je kasta sama zase, ki misli le na svoj blagostan in ne drugih ljudi. Nji je ljudstvo navadna drhal in domišlja si, da ji je Bog podelil vse predpravice, da lahko vlada nad navadnim ljudstvom in živi v brezdelju. Bili so časti, ko je fevdalni gospodi več štel zajec kot kmet, ki je tlačanil tej gospodi. Danes se je v tem oziru nekoliko spremenilo, vseeno pa zadene lovskega tatu večja kazen, če ustrelji zajca v grofovem ali knezovem lovišču kot v lovišču navadnega meščana, ki nima viteškega ali grofovskega naslova. Kasta, ki misli, da je več kot navadni ljudje, se ne umakne zlepa, ampak študira, kako bi ukanila ljudstvo, da se obdrži v sedlu, kadar divja vihar, ki hoče uničiti vse predpravice fevdalne aristokracije.

O kajzerju prihajajo vesti, da odstopi na korist prestolonasledniku. Druga vest poroča, da se prestolonaslednik tudi odpove prestolu in da je oče že najel vilo v Švici in na Švedskem. Take vesti niso preračunjene le za svet zunaj Nemčije, ampak še toliko bolj za domače ljudstvo. Fevdalna aristokracija ima svoje vohune, ki prisluškujejo med ljudstvom, kakšen vtis, napravijo take vesti na ljudstvo. Tako izve fevdalna aristokracija, če ji preti nevarnost od strani ljudstva, ali če so zanje šanse še ugodne, da se obdrži v sedlu. Če bi kajzer resno mislil na svoj odstop, bi že odstopil in ne pošiljal bi v svet vesti, da misli odstopiti in da bo nemško ljudstvo najbolj svobodno na svetu.

Kadar vladarji po božji milosti govore, da bodo odstopili, še ne mislijo odstopiti. Ruski car ni šel preje, da je moral iti. Ravnotako se je zgodilo z mladim bolgarskim carjem.

Po brzozavnih vesteh se avstrijski cesar nekje skriva, toda nihče ne ve kje. To skrivanje govori, da tudi avstrijski cesar še ne misli odstopiti, ampak namerava preživeti sedanjo krizo v kakem skriteh koticu, iz katerega prileze na dan, ko sedanji ljudski vihar poleže in postane zanj razmere ugodne, da postane zopet vladar, čeprav v manjši deželi.

Z vsakim vladarjem po božji milosti pade ves fevdalni sistem in ravno radi tega sistema ni tako lahko odpraviti vladarjev po božji milosti. Priti morajo viharji, kot je sedanja svetovna vojna, da odpravijo fevdalno avtokracijo, ker pretresajo človeško družbo do njenih temeljev. Taki viharji v človeški družbi odpirajo oči podnikom, ki so ječali v sponah in jarmu fevdalne avtokracije,

da spregledajo in spoznajo, da se vladajo lahko brez go-spode, v katerih žilah se pretaka modra kri.

Vsak tak vihar pa zahteva številne žrtve tudi na strani ljudstva. Zgodovina pozna dosti takih viharjev, ki so pōdirali staro in gradili novo. Ali pri vseh teh viharjih je tudi ljudstvo doprinašalo žrtve, sadove viharja so pa vživali fisti, ki so ga preživeli, in bodoči radovi.

Zdaj je tak vihar, kajti cesarstva se podirajo in razpadajo.

Tako je moralo priti po večnem zakonu razvoja, kajti demokracija ne more biti varna, dokler obstoje fevdalna cesarstva, ki so nasprotna vsaki novotariji, pospešujoči napredek in civilizacijo človeške družbe.

DOPISI.

Eveleth, Minn. — Ni še tako dolgo tega, ko so pisali dopisniki nekako takole: "Za delom vam ne svetujem hoditi v našo naselbino, ker se težko dobi. Plače so majhne..." itd. Sedaj se je ta ton spremenil, kajti delavec povsod primanjkuje in tudi plače so visoke, to se pravi mnogo večje, kot pa so bile pred dobrim letom. Minnesotski rudniki obratujejo sedaj v vojnem času s polno paro, kajti železo je poleg premoza najpotrebnejše sredstvo ne samo za industrijske obrate nego tudi za vojno samo kot tako. Rudarji služijo od \$4.80 do \$10.00 dnevno. Plača je največ odvisna od prostora v rudniku, kajti delo je akordno.

Kljub visokim plačam imajo družinski očetje velike težave v tej dragini, kajti plače jim komaj zadostajo za preživljanje družine. Poleg draginje lažejo trgovci pota, kako odvzeti konsumentom še te ugodnosti, ki so jih imeli toliko let. V teh krajih na primer vozijo trgovci blago na dom. Gospodinja pa lahko naroči blago od uslužbenca trgovine kar na domu. Sedaj so trgovski krogi pričeli z akcijo "cash and carry", kar pomeni za gospodinj, da bodo morale same prihajati v trgovine, blagó takoj plačevati in ga nositi domov. Kdor bo hotel, da mu trgovce dostavi blago na dom, bo moral plačati za vsako voznišno 15c. S tem, pravijo, bodo varovali z delavsko silo in prihranili tudi na živilih. Stara prislovice je, da so slovenske gospodinjice varne in so take naredbe zanje neumestne. Poleg tega žive po nekaterih tukajšnjih krajih daleč od trgovin in prenašanje zavite kov grocerije in mesnin jim bo delalo velike težave. Zato ni čudno, če so slovenske gospodinjice prav nič ne strinjajo s to kampanjo in ji nasprotujejo, pa tudi slovenski trgovci so na njihovi strani. V teku je gibanje, da se naredba preklicne in vpelje stari sistem. Kadar se to zgodi, bo odjemalcem zelo ustreženo.

Vsled epidemije se je lokalne organizacije ni mogla vršiti prvo nedeljo v t. m., kot je bilo prej oglašeno, da se bo vršila v slučaj, da ne pride do prepovedi obdrževati zborovanja. Sejo smo preložili za nedoločen čas. Vsa- kedo lahko prinese prispevke za SRZ, tajniku lokalne organizacije, odbor bo pa vršil vse potrebno delo toliko časa, da se bodo smela zborovanja zopet vršiti. Kdor ima kake koristne nasvete, jih lahko sporoči tajniku odnosno odboru, ki bo v slučajih nujnosti o njih razpravjal. Vse to velja tudi za članstvo društva. Napredek, št. 4. Odbor društva bo izvrševal vse društvene zadeve in na svojih sejah razpravjal o stvareh nujne važnosti. Članstvo pa naj pravčasno plačuje assessment, bolniki naj pravčasno pošiljajo bolniške nakaznice in sporoče društvenemu tajniku vse važne stvari, ki jih bo rešil odbor na svojih sejah. Kandidatje, ki žele pristopiti v društvo, naj se glasijo za pristop pri društvenem tajniku, ki bo uredil vse potrebno. Vse naredbe zdravstvenih oblasti moramo vpoštevati in se po njih ravnati, zato naj si članstvo posluhuje gori navedenih ptoov za obvevanje z društvu.

Spanska influenza se v tem okrožju hitro širi, toda v naši naselbini je dosedaj, ko pišem ta dopis, obolelo samo devet oseb, umrle so pa tri. Mesto je izšlo drastične odredbe za zatiranje bolezni. Eveleth ima okoli devetstisoč prebivalcev in ker sta bila dva mestna zdravnika premalo za zmagovanje dolžnosti, katere je prinesla nova bolezen, so najeli še dva zdravnika in dve strežnici. Zadnje nedelje se je v mestu

nem Avditoriumu vršil shod, ki so ga sklicali Srbi iz Bosne in Hercegovine. Shod je bil seveda patrijotičen, toda glavni namen shoda je menda bil nabiranje prostovoljcev v srbsko armado. Zvečer se je vršil banket, katerega se je udeležil tudi pisec teh vrstic. Na banketu so nastopili z nagovori na navzoče šolski upravitelj C. H. Barnes, sodnik Moylon in odvetnik McGillvey, ki so povdarjali, potrebo osvoboditve malih narodov izpod avtokratič-nih cesarjev in kraljev.

Majoor Hatch je dejal navzočim, da imajo sedaj priložnost boriti se za Srbijo, ker ameriška armada ne more sprejeti tistih, ki niso njeni državljani. (Kaj pa slovenska legija, mar ni ustanovljena za nedržavljane slovenskih narodnosti iz Avstro-Ogrske? Op. ured.) kajti Bosna je bila upravljena od Avstro-Ogrske in njeni prebivalci se smatrajo za avstro-ogrske podanike. Zaključil je svoj govor stem, da je direktno pozval bosenske naseljenice, naj stopijo prostovoljno v armado za osvoboditev njih samih in drugih malih narodov, da bodo na ta način doprinešili svoj delež demokraciji, kar jim bo dalo opravičeno zahtevati svobodo in jugoslovansko republiko. Nekaterim je bil govor majorja Hatcha jako všeč, ker ni slavil kraljev nego je omenjal jugoslovansko republiko, drugi pa so si ogledovali čevlje na nogah. Govorniki so se vsi izrekli, da so za pravo, demokratsko federativno republiko.

Jacob Ambrožič.

Silverton, Colo. — Iz dopisov razvidno, da je zahtevala španska influenza v raznih krajih Amerike že velikanske žrtve, toda epidemija s tem še ni zadovoljna in išče še več plena. Zdravstvene in druge oblasti store vse, da čim hitreje zatro bolezni, toda kakor izgleda v naši naselbini kljub vsem odredbam ne bo prenehala preje, da bo pokosila večino prebivalstva.

Mesto šteje kakih tisoč osem sto prebivalcev, od katerih je polovica že bolnih. Pred tednom dni od časa, ko pišem ta dopis, še vedeli nismo, kaj je ta bolezen, toda danes ima naslednik pogrebni (prejnjega je tudi pobrala epidemija) že nad 84 oseb na mrtvaški listi. Med umrli so tudi sčedeči Slovenci, po poklicu vsi rudarji: Frank Babieh, zapuška žena z enim otrokom; Frank Voko, samec, doma nekje iz Dolnega; Jakob Uhernik, samec, zapuška strica v Pueblo, Colo.; Louis Hočvar, samec, zapuška sestro, omoženo Perhaj; Tony Skerl, samec, doma nekje od Postojne; Janez Terdan (ali John Miler), samec, doma iz Ribnice; John Mišmaš, samec. Vsi so pripadali raznim podpornim organizacijam. Ko bi ne bil poročevalec teh vrstic vsled bolezni z vso svojo družino sam privezan na posteljo, bi lahko čitateljem podal natančnejše informacije, tako pa mi je to nemogoče.

Oblasti ne puste nobenega trupla ležati na mrtvaškem odru dalj kot 24 ur ali pa niti toliko ne. Pokopavajo jih, kakor hitro morejo vsled razširjanja bolezni.

28. oktobra je zapadlo čevljev na debelo snega in zdravniki nas tolažijo, da bo to mnogo pomagalo za izboljšanje zdravstvene situacije. Mi bi želeli, da bi ne bili v zmoti, kajti več kot polovica mestnega prebivalstva bolnega je nekak groznega, kar navdaje ljudi z obupom in strahom.

Poročevalec.

Manifold, Pa. — Nad to okolico je razvila svojo pogubno zastavo španska influenza in postopala prav po avtokratično s prebivalstvom. Ljudje so morali zbežati in umirati na njena povelja. Proti mnogim je bila vsaj toliko usmiljena, da jim je pustila ozdravitelj. Ljudje so bili nekako oplaheni in

nekateri se niso niti več brigali za delo, češ, kaj bi se mučili, ko nas prej ali slej pograbi epidemija.

Tu je med drugim umrla žena rojaka Franka Kusa. Zapuška pet nedorastlih otrok. Podobna nezgoda se je tri dni prej primerila neki poljski družini, kateri je umrla mati, oziroma žena, ki je zapustila sedem nepreskrbljenih otrok Umrl je tudi naš brat Strniša. Bil je krepak človek, zelo močne postave, toda kljub temu je podlegel. Matija Kokelj.

Cleveland, O. Med delavstvom clevelandске poulične železnice in cestno železniško družbo je že dalj časa spor, ki se še sedaj ni polegel. Včasih je ta spor dobil že kritične poteze in stvar je postajala zvrnati vojni delavski odbor, ki je vedno razsodil v prid delavcem, kar seveda ni bilo po volji družbi, zato je intrigirala naprej. Na clevelandskih pouličnih karah dela precej Slovencev, zato hočem stvar natančneje opisati.

Največ razpora med delavci in družbo je zakrivilo vposlavljanje žensk kot sprevodnice. Družba jih je vposlavljala s motivacijo, da ne more dobiti možkih delavcev.

Dne 1. maja t. l. se je vršilo pogajanje med delavstvom in družbo radi plačilne lestvice. Takrat smo dobivali 32 in 35c na uro, mi pa smo zahtevali 60c in osemurni delavnik. Družba nam je ponujala 5c več na uro, ali pa 10c več, na sprevodniška mesta pa bi vposlila ženske, katerim bi plačala 32 do 35c na uro in obenem bi vpeljala odprto delavnico. Mi se nismo hoteli podati, družba tudi ne in tako je spor prišel pred vojni delavski odbor, ki nam je priznal za prve tri mesece 43c, drugih devet mesecev 46c in po enoletni službi pa 48c na uro. Poleg tega nam je ta odbor priznal tudi druge koneesije, kot osemurno delo, ugodnosti na nočnih vožnjah (med polnočjo in 5. uro zjutraj) itd. Sedaj dobe deseturno plačo za osemurno delo samo nekateri, ki delajo po par ur zjutraj, potem prično zopet popolne in delajo pozno v noč. Poprej so bili plačani natančno le za tisti čas, ko so bili faktično na delu, sedaj jim pa dajo nekaj ur "extra time". Razsodba vojnega delavskega odbora je bila zmagata za nas in poraz za J. J. Stanleya, predsednika družbe. Preje se je hvalil, kako imenitno nas bo izgral, pa se mu je tako polomilo. Razsodba ga je tako vjela, da po 26. avgustu ni hotel več vposlavljevati možkih, pač pa ženske, v listih pa je družba naznanila, da to stori raditega, ker ne more dobiti možkih. Unijski uradniki tudi niso spali in poslovni unijski agent je pronašel, da vpraša vsaki dan od 30 do 100 možkih pri cestno-železniški družbi za delo, družba pa ni hotela nobenega vposliliti. Poslovni agent je dobil imena teh ljudi, da jih je rabil za priče proti družbi, ker se je izgovarjala, da ne more dobiti možkih delavcev. Stanley je vposlavljal ženske in jih pridelil sprevodnikom v učenje. Unija pa je dala sprevodnikom nalog, naj bodo proti ženskam, katere je poslala družba v učenje, vljudni, toda nečiti jih ne smejo. Na vprašanja učenk so sprevodniki navadno odgovarjali: "Watch me lady". Stvar je bila precej "španska" in mnoge ženske so službo pustile preje, predno so se kaj naučile. Ko je John izprevidel, da tako ne bo šlo, je dal nalogo predčelavcu, naj on izuči ženske za službo, kar se je tudi zgodilo, mi pa smo se pripravljali na stavko, ako ne odpočije žensk in v tem smislu smo poslali ultimatum družbi. Vmes so stopili vladni možje in zahtevali, naj se doseže sporazum. Unija, kakor tudi družba sta privolili, da vladni oddelek preišče vzroke razpora in kdo ima prav v tem boju. Po končanem izreku te komisije se bosta ravnala oba sporna dela. Preiskava se je končala v prid delavcev, kajti komisija je pronašla, da ima družba dovolj možkih delavcev na razpolago. Toda družba ni hotela mirovati. Stanley je sklicel shod sprevodnikov, katere je organiziral v organizacijo družbenega kalibra. Za ta svoj namen je dobil kakih 180 sprevodnikov, ki so bili pripravljani iti na limance svojemu gospodarju. Ti ljudje so sedaj dobili neko odvetnico, ki se je zavzela za nov boj. Družba hoče na vsak način doseči razbitje unije. Razposlala je nekake pole vodstvom tovarn v tem mestu s prošnjo, naj grede bosí okoli delavcev

in taborajo podplse. Namen teh pol je bil zahtevati, naj ostanejo ženske še nadalje v službi. Pri tem so strahili občinstvo, da bo družba vposlila črne, ako bo občinstvo nasprotovalo vposlilitvi žensk. Na ta način je dobila družba 34,000 podpisov in časopise kričeli o velikanski zmagi za sprevodnice. Najglasnejši list je "News", kajti cestno-železniška družba ima svoje urade v njenem postopju. Sedaj bodo še enkrat pričeli s preiskavo, da bodo do-gnali, če je res tako nujno potrebo no vposliliti ženske. Sedaj ima John precej upanja na zmago. Clevelanderjanje pa naj nikar ne verjamejo, da je to potrebno, kajti možkih delavcev za njihove potrebe je še vedno dovolj. Pač potrebe za tem drugi nameni družbe, predvsem, oslabilo organizacijsko silo delavstva. Slovenskim pečlarjem pa priporočam, naj pridejo sedaj v Cleveland in naj poskušajo dobiti delo na karah poulične železnice za motormane, tovaršijo pa vam bo delala sprevodnica. Nič napačnega ne bo nočno delo na vozovjih v družbi s prijazno sprevodnico.

Vseh hamotij in afer so precej krivi tudi voditelji ameriških unijskih delavcev, ker so slabi taktičarji. Družbe imajo na razpolago časopisje, v katerem lahko lažejo kolikor jim drago, unija pa jo pri tem brez moči, ker nima na razpolago časopisja, ki bi zavračalo kapitalistične intrige. Ljudstvo je odvisno od časopisja in nič šudnega ni, da jih to časopisje tako zbeha, da ne ve pri čem da je. Ljudje čujejo argumente samo od ene strani in ker se to ponavlja dan za dnem, se končno prične nagibati javno mnenje vendarle na stran družbe in tako je unijsko delavstvo v breznočni situaciji. Unija cestno-železniških uslužbencev je vsled takih razmer zelo oslabljena.

Motorman.

ZAVAROVANJE PROTI BOLEZNI.

San Francisco, Cal. — V Kaliforniji se vrši živa agitacija za sprejem postave za zavarovanje proti boleznim. Družba, poznana pod imenom "California Research Society of Serial Economics", se je bavila s študijami o troških za tako zavarovanje.

Družba pravi, da je za tako zavarovanje treba \$62,273,567. Zavarovanih bi bilo 2,500,000 oseb. Zdraviti bi bilo treba 125,000 bolnikov na leto, ki bi bili bolni 15,000,000 dni. Operacij bi bilo treba izvršiti 17,000, ki bi stale \$347,000, za zdravlila bi pa šlo \$5,000,000.

Če so številke resnične, bo pokazala še le praksa. In če prav bi bili troški res tako visoki, kot jih vidi družba za serijalno ekonomijo, ki najhrž ni naklonjena obligatnemu zavarovanju proti boleznim, bi pridobitve, ki jih prinaša obligatno zavarovanje, stokrat odtehtale te troške.

Zavarovanje proti boleznim je ravnotako potrebno v interesu zdravja delavcev, kot odškodninski zakon, kajti delavci nimajo dostikrat potrebnih sredstev za zdravljenje in morajo vsaki delati, čeprav so že napoli mrtvi.

PODUK ILITERATOV V AMERIŠKI ARMADI.

Washington, D. C. — Kongresnik Young iz Severne Dakote je predložil resolucijo, ki določa, da se armada stopnjevaje demobilizira. Zadnji naj bodo odpuščeni iz armade tisti, ki ne znajo pisati in čitati.

Rezolucija dalje določa, da vojni tajnik naznani število iliteratov kongresu in proračun za poduk, da se nauče pisati in čitati, preden bodo odpuščeni iz armade.

SIVE UNIFORME ODPRAVLJENE V WEST POINTU.

West Point, N. Y. — Dobroznane sive uniforme so odpravljene, ki so jih nosili kadetje v West Pointu. 510 kadetov, letnika 1920 in 1921, je bilo uvrščenih armado v minoleh tednu. To so bili zadnji kadetje, ki so nosili sivo uniformo kot vojaki v armadi.

VEREME.

Danes gorkéje v Illinoisu: južni vetrovi. Solneni vzhod 6:29 p. m.; solneni zahod ob 4:38.

